

Łukasz Topolewski

Sytuacja gospodarstw domowych w Polsce – ujęcie regionalne

Rynek - Społeczeństwo - Kultura nr 4 (12), 36-42

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sytuacja gospodarstw domowych w Polsce – ujęcie regionalne

Economic Situation of Households in Poland – Regional Analysis

Łukasz Topolewski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

STRESZCZENIE

Opracowanie prezentuje wyniki badań dotyczących sytuacji materialnej gospodarstw domowych w Polsce. Głównym celem artykułu jest weryfikacja hipotezy o jednorodności gospodarstw domowych pod względem sytuacji gospodarczej. Przyjęto również dodatkowe hipotezy szczegółowe. Zakres czasowy danych podjętych do analizy obejmuje 2011 r. Ich źródłem są raporty oraz baza danych Głównego Urzędu Statystycznego. Narzędziem wykorzystanym do przeprowadzenia badań są metody taksonomiczne.

The paper presents the results of research on the financial situation of households in Poland. The main objective of this article is to verify the hypothesis of homogeneity of households in terms of the economic situation. There have also been assumed additional detailed hypotheses. The time range of data taken for analysis includes the year 2011. The sources are the reports and the database of the Central Statistical Office. Author has used for research the taxonomic methods.

ABSTRACT

Wstęp

Globalny kryzys finansowy zapoczątkowany w Stanach Zjednoczonych spowodował problemy wielu gospodarek. Polska, jako jeden z niewielu krajów uniknęła spowolnienia gospodarczego, aczkolwiek tempo wzrostu uległo zmniejszeniu. Z uwagi na ten fakt, autor uznał za interesujące zbadanie sytuacji gospodarstw domowych w Polsce oraz ich zróżnicowania. Myślą przewodnią badania było zweryfikowanie czy gospodarstwa domowe w Polsce charakteryzują się jednorodnością pod względem sytuacji gospodarczej. Stąd też przyjęte hipotezy.

Celem badania jest weryfikacja hipotezy, iż gospodarstwa domowe zamieszkujące województwo mazowieckie będą charakteryzować się znaczną pozytywną odrębnością od pozostałych. Dodatkowo można przypuszczać, że gospodarstwa domowe należące do województw tzw. ściany wschodniej (województwa podlaskie, lubelskie, świętokrzyskie i podkarpackie) będą cechować się podobnym stopniem zamożności. Ponadto zakłada się, iż województwo warmińsko-mazurskie będzie negatywnie odróżniać się od pozostałych województw. Dobór hipotez podyktowany został rozwojem gospodarczym poszczególnych obszarów. Regiony wschodnie charakteryzują się niższym rozwojem, stąd też przypuszczenie o jednorodnej sytuacji gospodarstw domowych. Z uwagi na powyższy aspekt oraz wysoki poziom bezrobocia, można sądzić, że mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego znajdują się w gorszej sytuacji materialnej. Natomiast okolice Warszawy wyróżniają się na tle polskich terenów, stąd też można uważać, że ich mieszkańcom żyje się relatywnie lepiej.

Analiza sytuacji gospodarstw domowych

Należy zaznaczyć, że gospodarstwo domowe postrzegane jest jako zespół dwóch lub więcej osób, który zamieszkuje dane mieszkanie i łączy swoje dochody w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb (Maciejewski 2003: 16). Niezbędne jest także zdefiniowanie zamożności gospodarstw domowych, którą można rozpatrywać jako sumę osiągniętych dochodów bieżących oraz wartość nagromadzonego majątku trwałego np. nieruchomości, dzieła sztuki czy oszczędności (Milic-Czerniak 1994: 27-28). Podobnie pojęcie to określają Cz. Bywalec i L. Rudnicki utożsamiając zamożność z dobrobytem, przez który rozumieją posiadane środki finansowe oraz zasób przedmiotów konsumpcji będących w ich posiadaniu (Bywalec, Rudnicki 1999: 27, 40). Dodatkowo, niektórzy z autorów, wspominają o wartościach niematerialnych, do których można zaliczyć np. wydatki na zdobywanie wykształcenia (Zienkowski 1979: 63-67).

Aby osiągnąć wspomniany wyżej cel, do przeprowadzenia badania wybrano sześć zmiennych, które zdaniem autora trafnie opisują zamożność poszczególnych gospodarstw domowych. Należy dodać, że wszystkie dane zostały pobrane z Głównego Urzędu Statystycznego. Do tych zmiennych zalicza się:

- stopę bezrobocia (X_1);
- wskaźnik przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych w stosunku do średniej krajowej (X_2);
- wartość przeciętnej miesięcznej emerytury i renty brutto z ZUS-u (X_3);
- wskaźnik przeciętnych miesięcznych wydatków na 1

osobę w gospodarstwach domowych w stosunku do średniej krajowej (X_4);

- odsetek gospodarstw domowych posiadających komputer z dostępem do Internetu (X_5);
- odsetek gospodarstw domowych posiadających samochód osobowy (X_6).

Wartości zmiennych przyjętych do badania w 2011 r. przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Zmienne diagnostyczne

Województwo	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6
Dolnośląskie	12,4	104,6	1 691,11	104,2	60,9	57,0
Kujawsko-Pomorskie	17,0	90,4	1 534,96	90,9	59,5	58,2
Lubelskie	13,2	83,6	1 474,64	84,3	55,4	61,9
Lubuskie	15,4	97,0	1 515,86	96,1	59,9	56,0
Łódzkie	12,9	98,1	1 554,27	102,7	54,9	57,7
Małopolskie	10,5	94,3	1 622,90	96,8	64,2	58,4
Mazowieckie	9,8	132,3	1 719,97	128,9	67,5	62,4
Opolskie	13,3	96,3	1 640,76	103,3	63,4	64,8
Podkarpackie	15,5	76,4	1 423,74	83,0	62,2	66,1
Podlaskie	14,1	99,8	1 511,13	89,0	57,5	60,3
Pomorskie	12,5	104,9	1 660,58	104,5	69,4	59,9
Śląskie	10,2	99,1	2 077,25	102,4	65,2	59,6
Świętokrzyskie	15,2	86,6	1 494,87	83,6	52,5	61,8
Warmińsko-Mazurskie	20,2	89,4	1 501,12	85,7	58,1	54,3
Wielkopolskie	9,1	92,5	1 591,83	90,0	64,3	68,1
Zachodniopomorskie	17,6	100,3	1 615,86	95,8	61,0	51,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Bazując na powyższych zmiennych dokonano ich agregacji w postaci obliczenia taksonomicznego miernika rozwoju (TMR). Wyliczone wartości prezentuje tabela 2. Wyznaczając TMR zastosowano metodę wzorcową. Oprócz porządkowania liniowego, w dalszej części opracowania posłużono się także grupowaniem nieliniowym tj. metodą najbliższego sąsiedztwa oraz metodą Warda (Becker 2011).

Tabela 2. Wartość TMR dla poszczególnych województw (w kolejności malejącej)

Województwo	TMR
Śląskie	0,50844122
Pomorskie	0,42083682
Wielkopolskie	0,39887826
Mazowieckie	0,39131634
Opolskie	0,37632758
Dolnośląskie	0,35218332
Małopolskie	0,34577317
Podlaskie	0,26253089
Lubuskie	0,20140131
Łódzkie	0,20068845
Kujawsko-Pomorskie	0,18243725
Zachodniopomorskie	0,16667092
Lubelskie	0,15201019
Podkarpackie	0,13426039
Świętokrzyskie	0,11988127
Warmińsko-Mazurskie	0,04899788

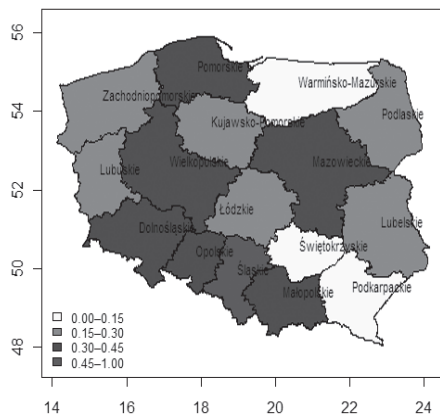
Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie powyższych wyników dokonano grupowania województw. Z uwagi na to, że wartość TMR kształtowała się w przedziale od 0 do 0,51 i zaledwie jedno województwo przyjmuje wartość powyżej 0,5, autor postanowił stworzyć następujące przedziały:

- 0-0,15 (Warmińsko-Mazurskie, Świętokrzyskie, Podkarpackie);
- 0,15-0,30 (Lubelskie, Zachodniopomorskie, Kujawsko-Pomorskie, Łódzkie, Lubuskie, Podlaskie);
- 0,30-0,45 (Małopolskie, Dolnośląskie, Opolskie, Mazowieckie, Wielkopolskie Pomorskie);
- 0,45-1 (Śląskie).

Przyjmując takie przedziały, grupowanie według TMR nie potwierdza pozytywnej odrębności województwa mazowieckiego od pozostałych województw. Można stwierdzić, że taką odrębnością charakteryzuje się województwo śląskie. Podobnie nie potwierdziła się hipoteza mówiąca o negatywnej odrębności województwa warmińsko-mazurskiego, mimo iż osiągnęło najniższą wartość taksonomicznego miernika rozwoju. Analogiczna sytuacja występuje w województwach świętokrzyskim i podkarpackim. Województwa należące do bloku wschodniego cechują się niskim stopniem zamożności, aczkolwiek występuje tu pewne zróżnicowanie, w związku z tym brak pozytywnej weryfikacji dla hipotezy mówiącej o jednorodności tego obszaru. Wizualizację opisanej sytuacji przedstawia rysunek 1.

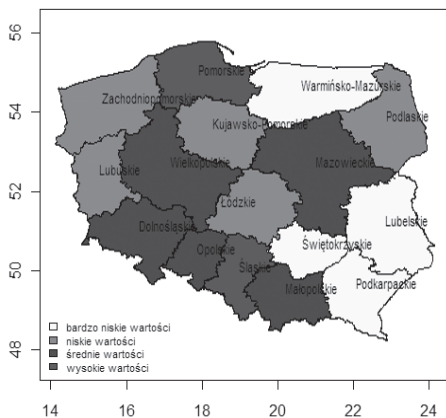
Rysunek 1. Regiony według wartości TMR

Źródło: opracowanie własne.

W kolejnym grupowaniu posłużono się metodą trzech średnich. Polegało ono na wyznaczeniu wartości średniej dla TMR, a następnie podzielono województwa na dwie grupy, te z nich, które osiągnęły wartości powyżej średniej, oraz te poniżej wartości przeciętnej. W ramach każdej z grup ponownie wyliczono wartość średnią, a schemat postępowania był analogiczny do przedstawionego. Wynikiem takiego działania było uzyskanie czterech grup. Sugerując się powyższym kryterium nie można potwierdzić odrębności województwa mazowieckiego, gdyż według skali uzyskało ono wartości średnie. Wartościami wysokimi charakteryzowały się województwa śląskie i pomorskie. Wartościami przeciwnymi, tzn. bardzo niskimi charakteryzowały się cztery województwa, do których zalicza się: warmińsko-mazurskie, lubelskie, świętokrzyskie i podkarpackie. Na tej podstawie nie można przyjąć hipotezy o negatywnej odrębności województwa, którego stolicą jest miasto Olsztyn. Z uwagi na fakt, że województwo podlaskie charakteryzuje się wartościami niskimi nie można stwierdzić jednorodności bloku wschodniego. Omówioną sytuację przedstawia rysunek 2.

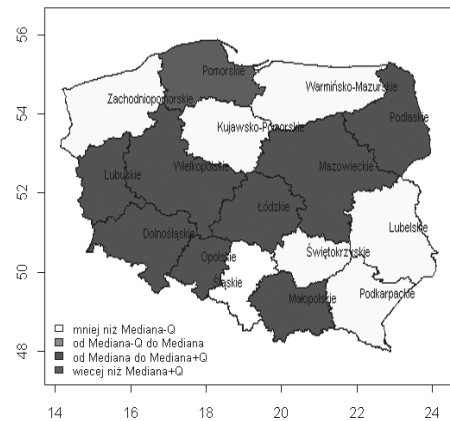
Rysunek 2. Regiony według wartości RTMR

Źródło: opracowanie własne.

Trzecie grupowanie powstało przez wyznaczenie mediany i odchylenia ćwiartkowego, co doprowadziło do podziału województw na czterech grupy. Na tej podstawie nie można stwierdzić pozytywnej odrębności województwa mazowieckiego. Zdecydowanie wyróżnia się województwo pomorskie, które jako jedyne zostało przyporządkowane do grupy 4. Stanowczo należy odrzucić hipotezę o odrębności województwa warmińsko-mazurskiego, gdyż do tej samej grupy należą województwa: zachodniopomorskie, kujawsko-pomorskie, świętokrzyskie, lubelskie, podkarpackie i śląskie. Nie można zaakceptować hipotezy o braku zróżnicowania wśród województw należących do ściany wschodniej, gdyż województwo podlaskie znalazło się w trzeciej grupie. Gdyby wyłączyć dane województwo ze wspomnianego bloku, można byłoby taką jednorodność stwierdzić. Sytuacja została przedstawiona na rysunku 3.

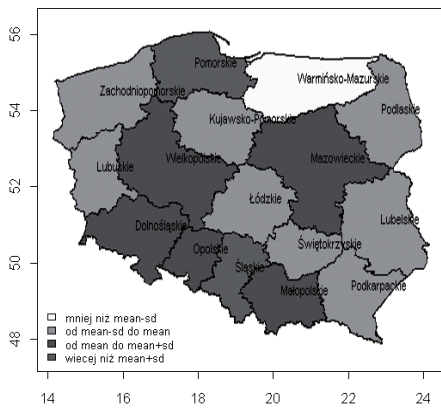
Rysunek 3. Regiony według wartości TMR

Źródło: opracowanie własne.

W ostatnim grupowaniu posłużono się wartością średnią i odchyleniem standardowym. Kierując się takim kryterium nie można potwierdzić pozytywnej odrębności województwa mazowieckiego, gdyż w czwartej grupie znalazły się województwa pomorskie i śląskie. W pierwszej grupie znalazło się województwo warmińsko-mazurskie, co oznacza, że charakteryzowało się najniższymi wartościami. W związku z powyższym potwierdza się hipoteza o negatywnej odrębności tego województwa od pozostałych. Podobnie można zaakceptować hipotezę o jednorodności województw należących do bloku wschodniego, które zostały zaliczone do drugiej grupy, co jest zobrazowane na rysunku 4.

Rysunek 4. Rozmieszczenie wartości zmiennej TMR

Źródło: opracowanie własne.

W badaniu wykorzystano także metody nieliniowe, do których zalicza się metoda najbliższego sąsiedztwa oraz metoda Warda. Dendrogram dla metody najbliższego sąsiedztwa z wykorzystaniem odległości euklidesowej został przedstawiony na rysunku 5.

Wykorzystując tę metodę podzielono województwa na cztery grupy, co prezentują kolejno tabele 3., 4., 5. i 6.

Do pierwszej grupy zaliczono aż 13 województw. Grupa ta charakteryzuje się wartościami TMR w przedziale 0,05 do 0,42, stosunkowo wysoką stopą bezrobocia, która kształtuje się od 10,5% do 20,2%, przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny stanowi od 76,4% do 104,9% wartości krajowych, przeciętne miesięczne wydatki wynoszą od 83% do 103,3% w odniesieniu do wartości dla Polski, a emerytury i renty kształtują się względnie nisko, bo w przedziale od

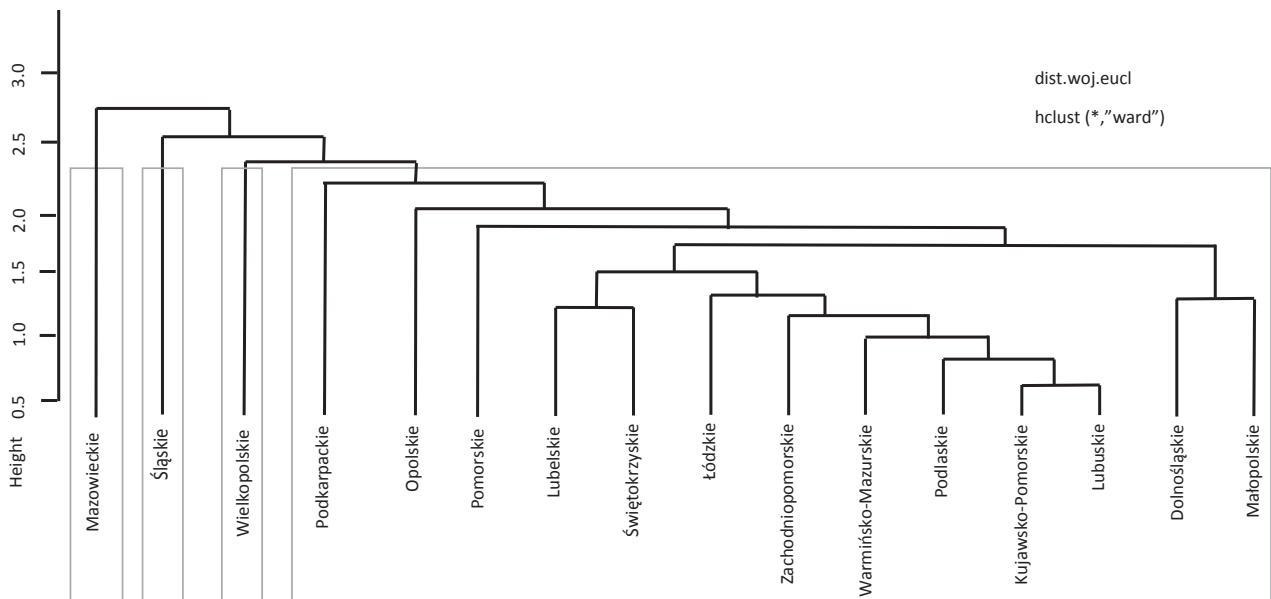
1 423,74 zł do 1 691,11 zł. Grupa ta cechuje się najniższym odsetkiem gospodarstw domowych posiadających komputer z dostępem do Internetu (od 52,5% do 69,4%) oraz odsetkiem gospodarstw domowych posiadających samochód osobowy (od 51,5% do 66,1%).

Tabela 3. Grupa 1 w grupowaniu metodą najbliższego sąsiedztwa

Województwo	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	TMR
Dolnośląskie	12,4	104,6	1 691,11	104,2	60,9	57,0	0,3521
Kujawsko-Pomorskie	17,0	90,4	1 534,96	90,9	59,5	58,2	0,1824
Lubelskie	13,2	83,6	1 474,64	84,3	55,4	61,9	0,1520
Lubuskie	15,4	97,0	1 515,86	96,1	59,9	56,0	0,2014
Łódzkie	12,9	98,1	1 554,27	102,7	54,9	57,7	0,2007
Małopolskie	10,5	94,3	1 622,9	96,8	64,2	58,4	0,3458
Opolskie	13,3	96,3	1 640,76	103,3	63,4	64,8	0,3763
Podkarpackie	15,5	76,4	1 423,74	83,0	62,2	66,1	0,1343
Podlaskie	14,1	99,8	1 511,13	89,0	57,5	60,3	0,2625
Pomorskie	12,5	104,9	1 660,58	104,5	69,4	59,9	0,4208
Świętokrzyskie	15,2	86,6	1 494,87	83,6	52,5	61,8	0,1199
Warmińsko-Mazurskie	20,2	89,4	1 501,12	85,7	58,1	54,3	0,0490
Zachodniopomorskie	17,6	100,3	1 615,86	95,8	61,0	51,5	0,1667

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 5. Metoda single, odległość euklidesowa

Źródło: opracowanie własne.

W grupie 2 znalazło się tylko województwo mazowieckie, które charakteryzuje się najwyższymi wartościami dla: przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego (132,3%), przeciętnymi miesięcznymi wydatkami (128,9%). Stopa bezrobocia jest nieco wyższa od województwa wielkopolskiego (9,8%). Przeciętne emerytury i renty są wyższe tylko i wyłącznie w województwie śląskim. Wysoki odsetek gospodarstw domowych posiada komputer z dostępem do Internetu czy samochód osobowy (odpowiednio 67,5% i 62,4%). Wartość TMR kształtuje się na poziomie 0,39.

Tabela 4. Grupa 2 w grupowaniu metodą najbliższego sąsiedztwa

Województwo	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	TMR
Mazowieckie	9,8	132,3	1 719,97	128,9	67,5	62,4	0,391

Źródło: opracowanie własne.

Jedynym województwem w grupie 3 jest Śląskie. Województwo to charakteryzuje się najwyższą wartością TMR oraz przeciętną emeryturą i rentą (2 077,25 zł). Pozostałe wartości zmiennych kształtują się na przeciętnym poziomie.

Tabela 5. Grupa 3 w grupowaniu metodą najbliższego sąsiedztwa

Województwo	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	TMR
Śląskie	10,2	99,1	2 077,25	102,4	65,2	59,6	0,51

Źródło: opracowanie własne.

Województwo wielkopolskie zostało zaliczone do grupy 4. Charakteryzuje się ono najniższą stopą bezrobocia (9,1%) i najwyższym odsetkiem gospodarstw domowych posiadających samochód osobowy (68,1%). Taksonomiczny miernik rozwoju jest wyższy tylko w województwach śląskim i pomorskim.

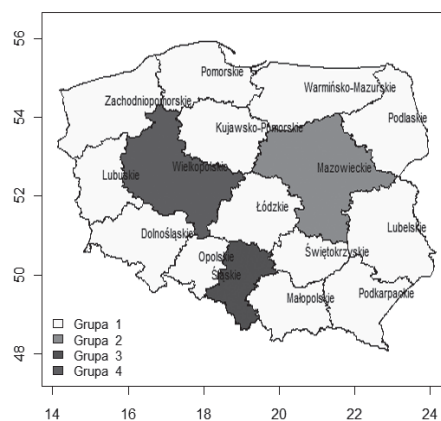
Tabela 6. Grupa 4 w grupowaniu metodą najbliższego sąsiedztwa

Województwo	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	TMR
Wielkopolskie	9,1	92,5	1 591,83	90,0	64,3	68,1	0,4

Źródło: opracowanie własne.

Efekt opisanego grupowania obrazuje rysunek 6. Należy stwierdzić, że województwo warmińsko-mazurskie nie wykazuje negatywnej odrębności od pozostałych województw, z uwagi na fakt, że w tej grupie znalazło się aż 13 województw. Nie można stwierdzić, aby województwo mazowieckie pod jakimkolwiek względem było podobne do pozostałych województw. Odmienne sytuacja przedstawia się w przypadku trzeciej przyjętej hipotezy, gdyż województwa bloku wschodniego charakteryzują się jednorodnością pod względem materialnym.

Rysunek 6. Grupowanie metodą najbliższego sąsiedztwa

Źródło: opracowanie własne.

Ostatnie grupowanie wykorzystuje metodę Warda z użyciem macierzy odległości euklidesowej, co zauważyć można na rysunku 7. Następnie w tabelach 7., 8., 9. i 10. zaprezentowano charakterystyki grup we wspomnianej metodzie.

W pierwszej grupie znalazło się sześć województw. Grupa ta charakteryzuje się stopą bezrobocia w przedziale od 9,1% do 13,3%. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 mieszkańca kształtował się od 92,5% do 104,9%, w porównaniu z przeciętnymi miesięcznymi wydatkami na 1 mieszkańca od 90% do 104,5%. Wartość przeciętnych miesięcznych emerytur i rent wynosi od 1 591,83 zł do 2 077,25 zł. Odsetek gospodarstw domowych posiadających komputer z dostępem do Internetu mieści się w przedziale od 60,9% do 69,4%, a samochód osobowy posiadają od 57% do 68,1%. Województwa w tej grupie osiągają TMR na poziomie od 0,346 do 0,508.

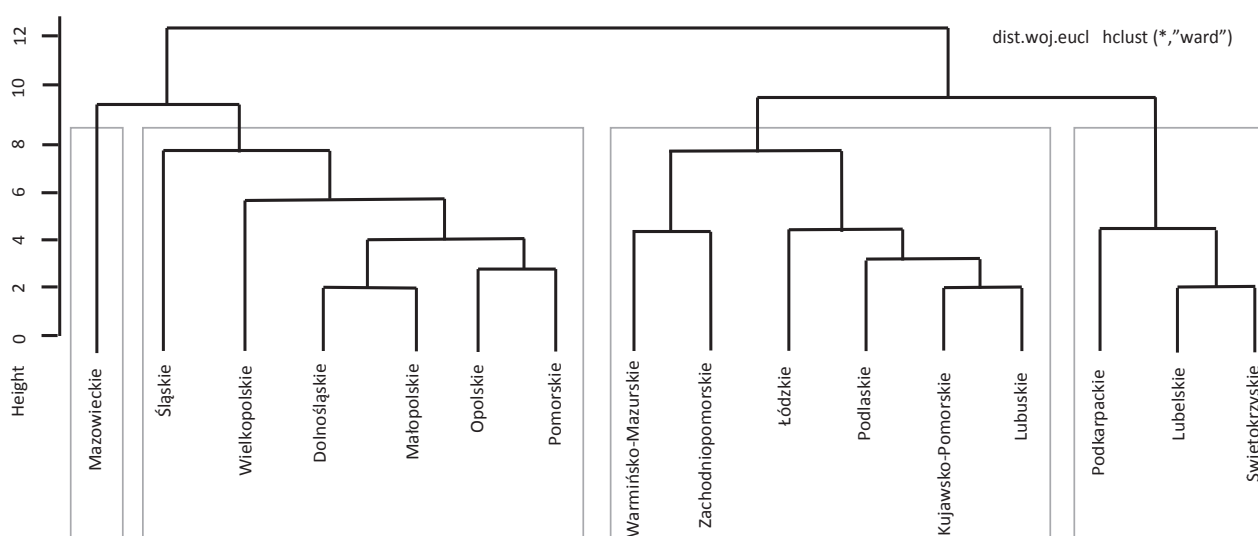
Tabela 7. Grupa 1 w grupowaniu metodą Warda

Województwo	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	TMR
Dolnośląskie	12,4	104,6	1 691,11	104,2	60,9	57,0	0,352
Małopolskie	10,5	94,3	1 622,90	96,8	64,2	58,4	0,346
Opolskie	13,3	96,3	1 640,76	103,3	63,4	64,8	0,376
Pomorskie	12,5	104,9	1 660,58	104,5	69,4	59,9	0,421
Śląskie	10,2	99,1	2 077,25	102,4	65,2	59,6	0,508
Wielkopolskie	9,1	92,5	1 591,83	90,0	64,3	68,1	0,399

Źródło: opracowanie własne.

Do kolejnej grupy również zostało zaliczonych sześć województw. Stopa bezrobocia w dobranych województwach mieści się w przedziale od 12,9% do 20,2%. Przeciętne emerytury i renty są na poziomie od 1 501,12 do 1 615,86 zł. Przeciętny miesięczny dochód rozporządza-

Rysunek 7. Metoda Warda, odległość euklidesowa

Źródło: opracowanie własne.

ny na jednego mieszkańca stanowi od 89,4% do 100,3% średniej krajowej, w porównaniu z przeciętnymi miesięcznymi wydatkami na jednego mieszkańca, które mieściły się w przedziale od 85,7% do 102,7%. Odsetek gospodarstw domowych posiadających komputer z dostępem do Internetu kształtował się od 54,9% do 59,9%, natomiast gospodarstwa domowe posiadające samochód osobowy stanowiły od 51,5% do 60,3% ogółu gospodarstw. TMR dla poszczególnych województw wynosił od 0,049 do 0,263.

Tabela 8. Grupa 2 w grupowaniu metodą Warda

Województwo	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	TMR
Zachodniopomorskie	17,6	100,3	1 615,86	95,8	61,0	51,5	0,167
Lubuskie	15,4	97,0	1 515,86	96,1	59,9	56,0	0,201
Kujawsko-Pomorskie	17,0	90,4	1 534,96	90,9	59,5	58,2	0,182
Łódzkie	12,9	98,1	1 554,27	102,7	54,9	57,7	0,201
Warmińsko-Mazurskie	20,2	89,4	1 501,12	85,7	58,1	54,3	0,049
Podlaskie	14,1	99,8	1 511,13	89,0	57,5	60,3	0,263

Źródło: opracowanie własne.

Grupa 3, do której zaliczono trzy województwa charakteryzuje się niskimi wartościami TMR, od 0,12 do 0,152. Podobnie, cechuje ją relatywnie wysoka stopa bezrobocia, od 13,2% do 15,5%. W danych województwach przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na jednego mieszkańca kształtuje się od 76,4% do 86,6% średniej krajowej, na odpowiednio niskim poziomie prezentują się przeciętne miesięczne wydatki na jednego mieszkańca, od 83% do 84,3% wydatków krajowych. Emeryci i renciści otrzymują środki

w wysokości od 1423,74 zł do 1494,87 zł. Gospodarstwa domowe w tych województwach rzadko posiadają komputer z dostępem do Internetu, gdyż zaledwie od 52,5% do 62,2% ogółu gospodarstw. Nieco wyższy jest odsetek posiadających samochód osobowy, gdyż mieści się w przedziale od 61,8% do 66,1%.

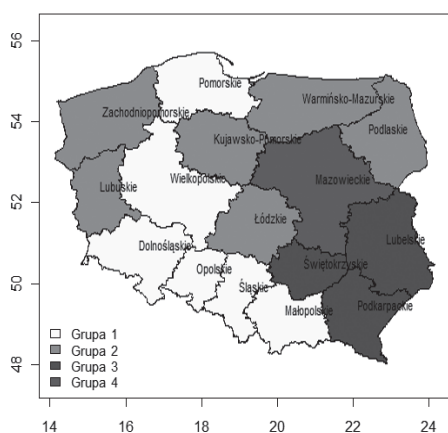
Tabela 9. Grupa 3 w grupowaniu metodą Warda

Województwo	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	TMR
Świętokrzyskie	15,2	86,6	1 494,87	83,6	52,5	61,8	0,12
Lubelskie	13,2	83,6	1 474,64	84,3	55,4	61,9	0,152
Podkarpackie	15,5	76,4	1 423,74	83,0	62,2	66,1	0,134

Źródło: opracowanie własne.

W ostatniej grupie znalazło się województwo mazowieckie, które wyraźnie odstaje od pozostałych pod względem przeciętnych miesięcznych dochodów rozporządzalnych na jednego mieszkańca, które są na poziomie 132,3% średniej krajowej, jak również relatywnie wysokie są przeciętne miesięczne wydatki na jednego mieszkańca (128,9%). Województwo to charakteryzuje się względnie niskim bezrobociem, gdyż wynosi 9,8% oraz dość wysokimi emeryturami i rentami na poziomie 1 719,97 zł. 67,5% ogółu gospodarstw posiada komputer z dostępem do Internetu, a 62,4% posiada samochód osobowy. Na tej podstawie można stwierdzić, że województwo mazowieckie odróżnia się od pozostałych województw. Opisany podział na grupy z wykorzystaniem metody Warda obrazuje rysunek 8.

Rysunek 8. Grupowanie metodą Warda

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 10. Grupa 4 w grupowaniu metodą Warda

Województwo	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	TMR
Mazowieckie	9,8	132,3	1 719,97	128,9	67,5	62,4	0,391

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Podsumowując stwierdzam, że nie można jednoznacznie zweryfikować przyjętych hipotez. Ich potwierdzenie jest zależne od przyjętego kryterium. Ponadto gospodarstwa domowe w Polsce charakteryzują się pewnym zróżnicowaniem pod względem zamożności. Mimo to, ponad połowa gospodarstw domowych ocenia swoją sytuację materialną na poziomie przeciętnym. 25% jest zdania, że ich sytuacja jest raczej dobra lub bardzo dobra, a 20% postrzega ją jako raczej złą lub bardzo złą. Warto zaznaczyć, że zdecydowanie bardziej optymistycznie swoją sytuację materialną oceniają mieszkańcy miast w porównaniu z ludźmi zamieszkującymi wieś (www.stat.gov.pl 2013).

W 2011 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny w przeliczeniu na jedną osobę wyniósł 1 227 zł¹. W ostatnich latach wartość ta wzrastała z roku na rok w ujęciu realnym, tzn. po uwzględnieniu inflacji. Jednak we wspomnianym roku inflacja wzrastała szybciej niż dochód rozporządzalny o 1,45%. W okresie 2005-2011 r. średnie tempo wzrostu dochodu rozporządzalnego na osobę kształtowało się na poziomie 4,77% w ujęciu realnym (www.stat.gov.pl 2013).

Przeciętny poziom miesięcznych wydatków na osobę równał się 1 015 zł. Od 2006 r. następował realny wzrost

wydatków gospodarstw domowych. W analizowanym roku poziom wydatków realnie spadł, jednak w okresie 2005-2011 przeciętny wzrost wyniósł 2,75%. W strukturze wydatków ogółu gospodarstw domowych dominowały żywność i napoje bezalkoholowe, które stanowiły 25%. Kolejną znaczącą kategorią jest użytkowanie mieszkania i nośników energii, których udział wynosił 20% ogółu wydatków. Istotnym kosztem w budżecie gospodarstw domowych są także: transport (9,8%), rekreacja i kultura (8,1%) oraz odzież i obuwie (5,1%). Relatywnie najmniej wydają na: edukację (1,2%), restauracje i kulturę (2,4%) oraz na kategorię określoną jako wydatki pozostałe (www.stat.gov.pl 2013).

Udział wydatków w dochodach rozporządzalnych w przeliczeniu na jedną osobę stanowił 82,7% i spadł w ostatnim roku o 0,35 punktu procentowego. W latach 2005-2011 r. relacja ta ulegała poprawie z roku na rok. Przeciętne tempo spadku wynosiło 1,69 punktu procentowego (www.stat.gov.pl 2013).

Biorąc pod uwagę powyższe kwestie polski rząd powinien wspierać gospodarstwa domowe oraz podejmować wszelkie starania, żeby zmniejszyć zróżnicowanie terytorialne. Niewątpliwie taką szansę dają środki z Unii Europejskiej, które należy wykorzystać na rozwój naszej gospodarki. Odpowiednio kształtowana polityka państwa może przyczynić się do podniesienia poziomu życia polskich obywateli oraz zwiększenia konkurencyjności kraju, co prawdopodobnie korzystnie przełoży się na sytuację materialną gospodarstw domowych.

Bibliografia

1. Becker A., (2011) *Analiza rozwoju województw Polski pod względem wykorzystania technologii ICT*, Folia Pomeranae, Universitatis Technologiae Stetinensis Oeconomica.
2. Bywalec Cz., Rudnicki L., (1999) *Podstawy ekonomii konsumpcji*, Kraków: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.
3. Maciejewski G., (2003) *Poziom zamożności polskich gospodarstw domowych*, Tychy: Śląskie Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Nauk Społecznych.
4. Milic-Czerniak R., (1994) *Sytuacja materialna gospodarstw domowych – elementy, zmiany, spójność* [w:] Jerschina J., red., Banki a gospodarka Polski. Banki a gospodarstwa domowe, tom II, Kraków: Instytut Badań Rynku i Opinii Publicznej CEM.
5. www.stat.gov.pl [20.10.2013].
6. Zienkowski L., (1979) *Poziom życia – metody mierzenia i oceny*, Warszawa: Wydawnictwo PWE.

¹ W zaokrągleniu do pełnych złotych.